Ereklyetartó - hegyikristály ereklyetartó tokkal, a mariazelli bazilika kincstárából

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	19135
Készítés ideje:	1700 KÖRÜL
Készítés helye:	Ausztria (feltehetően); Tirol (feltehetően)
Jelzés:	nincs
Anyag:	ékkövek; ezüst; festett zománc; hegyikristály
Technika:	aranyozott; öntött; trébelt
Méretek:	magasság: 59,5 cm talpátmérő: 18,3x14,2 cm

Az ereklyetartó ovális talpának peremén szekrényes foglalású apró rubinköves koszorú. Domborodó talpmezején trébelt leveles díszek két öntött, szárnyas angyalfővel és különféle, helyenként festett zománcos keretű, szekrényes foglalású ékkövek aszimmetrikus elhelyezésben: opál, almandin, smaragd, türkiz, karneol, hegyikristály.

A talp előoldalán középen szekrényes foglalású, apró rubinkövekkel keretelt ovális medalionban kettős címer helyezkedik el. A címerpajzsokat külön lemezre utólagosan festették rá. A baloldali, ötágú (?) koronával tetézett címer kétszer hasított és kétszer vágott ovális pajzsának 1. és 9. mezeje zöld, piros pajzslábbal 2. és 4. mezeje arany, vörös griffel a 3. és 7. vörös mezőben három arany pólya a 6. és 8. arany mezőben kiterjesztett szárnyú fekete sas. Szívpajzsában vörös mező zöld pólyával, a pajzslábban két ötágú arany csillag. A jobboldali, fejedelmi (hercegi) koronával tetézett címeren az ovális pajzs vörös mezőjében szívpajzs helyezkedik el, melynek 1. és 4. arany mezejében három arany pólya, 2. és 3. mezeje zöld. Az ereklyetartó hátoldalán ugyanez a címerpár látható. Az erősen kopott és nehezen felismerhető címerpár még azonosításra vár. (A Jankovich-gyűjtemény tárgyainak 1832-es összeírása I. Ferdinánd és Jagelló Anna címereként határozza meg, ennek azonban ellentmond a tárgy markánsan barokk stílusa. A baloldali címer motívumai ugyanakkor valóban szerepelnek az osztrák főhercegi címereken.)

Hengeres alakú hegyikristály nyelének fémfoglalatán elszórtan ékkövek. Lapított gömb alakú nódusza egy-egy domborúra csiszolt, befoglalt hegyikristály lapból kiképzett, a hátoldalon lévő ajtó&shy ként nyitható. Az egykor itt elhelyezett ereklye elveszett. Fölötte festett zománcos foglalatban réteges kalcedonból kivésett Pieta-ábrázolással, fölötte szekrényesen foglalt nagyméretű topáz.

Felső része (az ereklyetartó tok) lángsugarakkal övezett, csiszolt hegyikristály lapokból kialakított, fordított cseppalak. Hátsó lapja ajtóként nyitható, a sugárkoszorún a talphoz hasonló rubinsoros, illetve - részben zománcos foglalatú, illetve vésett - elszórt ékköves (ametiszt, almandin, rustkvarc, opál, karneol, krizolit, achát, türkiz, félgyöngy, dubletkő) díszítés. Tetején kereszt a kínszenvedés eszközeivel.

Rómer Flóris szerint az ereklyetartót Rudnay Sándor (1760–1831) esztergomi kanonok – a későbbi prímás-érsek – vásárolta meg a mariazelli zarándoktemplom kincstárának 1809. évi árverezése alkalmával, majd 1831 után hagyatékából Jankovich Miklós (1772–1846) gyűjteményébe került. Az ő első gyűjteményének darabjaként 1836-ban a Nemzeti Múzeumba, majd száz évvel később az Iparművészeti Múzeumba került.

Az ereklyetartó elkészítésének időpontja, a donáció alkalma és körülményei egyelőre nem ismertek. A tárgyon látható ábrázolások alapján feltételezhető, hogy a kisebb és a nagyobb ereklyetartó tok egykor Krisztus-ereklyéket foglalt magába, talán a töviskorona egy darabját.

Irodalom

- Szerk.: Farbaky Péter, Serfőző Szabolcs: *Mariazell és Magyarország. Egy zarándokhely emlékezete*. Budapesti Történeti Múzeum, Budapest, 2004. - Nr. 5.6. (Szilágyi András)
- Szerk.: Mikó Árpád: *Jankovich Miklós (1773-1846) gyűjteményei*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2002. - Nr. 131. (Pandur Ildikó)

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. SZ/97. (Békési Éva)
- Szerk.: Szilágyi András, Péter Márta: *Barokk és rokokó. Az európai iparművészet stíluskorszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1990. - Nr. 1.13. (Békési Éva, Tompos Lilla)
- szerző: Varjú Elemér: *Vezető a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Osztálya kiállított gyűjteményeiben*. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 1929. - p. 62-63.
- szerző: Hampel József: *Magyar Nemzeti Múzeum: Kalauz a régiségtárban*. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 1912. - p. 227. 5. szekrény Nr. 37.
- Szerk.: Pulszky Károly, Radisics Jenő: *A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma*. Franklin Társulat, Budapest, 1884. - p. 139, II. terem 13. szekrény, Nr. 9.
- Hampel József: *Kalauz a Magyar Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárában*. 1881. - 5. szekrény Nr. 27.
- Szerk.: Rómer Flóris: *Képes kalauz a Magyar Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárában*. Athenaeum Kiadó, Budapest, 1873. - p. 45. (V. terem, III . szekrény)

